

Jaroslav Hutka

Z klubů na Letnou a zase zpět

Jaroslav Hutka dnes už nevyprodává haly, hrává jen na vybraných festivalech a jeho domovem jsou hlavně malé kluby, kavárny a čajovny. Vrátil se vlastně na místa, na kterých folková muzika na začátku šedesátých let ve Spojených státech začínala. A kde je jí, jaksi z podstaty, odjakživa nejlépe.

TEXT: ONDŘEJ BEZR

Také písničkářské začátky devatenáctiletého olomouckého rodáka a absolventa pražské Střední uměleckoprůmyslové školy byly spojeny s pomalu se rozrůstajícím pražským klubovým životem druhé poloviny šedesátých let. První dva roky Hutkovy písničkářské kariéry hrávali ve dvojici s Vladimírem Veitem. Ten je spoluautorem řady Hutkových písní z té doby, ale zprvu spolu interpretovali také songy převzaté od svých angloamerických vzorů kalibru Boba Dylana a Donovana, často s českými texty tehdejšího kamaráda Zdeňka Rytíře.

Po rozchodu s Veitem se Jaroslav Hutka spojil s Petrem Kalandrou a jejich dvojice se zaskvěla především při hraní pod širým nebem, na nádvoří pražského Platýzu v srpnu 1968, kam na vystoupení dvou „hipíků“ chodily skutečně davy lidí – jak je ostatně k vidění i na YouTube. K dalším oblíbeným, víceméně improvizovaným štacím té doby patřila i různá místa historické Prahy, zejména Staroměstské náměstí a Karlův most. Tam se tehdejší první vlna českých písničkářů

do značné míry zformovala a vzedmula. Kromě Hutky a Kalandry k ní patřili například Vlastimil Třešňák, Jaroslav Neduha, Paleček & Janík a pochopitelně i Karel Kryl a Vladimír Merta, kteří ovšem v té době stáli poněkud bokem a vyhrávání na Karlově mostě se neúčastnili.

Vůně Šafránu

Přelom šedesátých a sedmdesátých let se vyznačoval z jedné strany prvním utahováním normalizačních šroubů, na druhé straně – nepočítáme-li Krylovu emigraci – si folková scéna žila ještě relativně svobodným životem. Jaroslav Hutka se udělal pro sebe jako sólista a začal oslovovat nejen publikum uvyklé poslouchat samotné muže s akustickou kytarou, ale i rockové fanoušky. Skupina Blue Effect, kterou založili Radim Hladík s Vladimírem Mišíkem, po srpnu v roce 1968 brala Jaroslava Hutku jako svého „předjezdce“, a debutové album Meditace z roku 1970 Hutka dokonce původně otextoval, jeho slova

však nakonec neprošla, a musel zaskočit Zdeněk Rytíř.

Potřeba se sdružovat ale v českém folku přetrvávala a vyústila v roce 1972 do založení volného sdružení Šafrán, jehož členové společně koncertovali v Praze i mimo ni a vůbec pořádali nejružnější vylomeniny. Jádrem Šafránu byli kromě zakladatele a přirozeného lídra Jaroslava Hutky Vladimír Merta, Vlastimil Třešňák, Petr Lutka, Dagmar Andrtová-Voňková, Vladimír Veit, Jan Burian, Jiří Dědeček a jediná slovenská členka Zuzana Homolová.

Šafrán také měl k vydání připravenou svoji profilovou dlouhohrající desku, psal se ovšem rok 1977, začalo jít opravdu do tuhého, každý z podílejících se písničkářů už měl spoustu škráloupů u totalitní moci, a tak byl už vylisovaný náklad kompletně skartován. Vpravdě legendární album vyšlo až po sametové revoluci, v roce 1990, mezi prvními „zakázanými“ tituly. V době příprav alba Šafrán byl ale Hutka v podstatě starý vydavatelský harcovník a jako jediný český písničkář měl za sebou dokonce

Foto: David Sedlecký

dvě elpíčka: Stůj, břízo zelená (1974) a Vandrovali hudci (1976). Jak jejich ná-zvy napovídají, s výše zmíněnou inspirací americkým folkem příliš nekomunikují. Jaroslav Hutka totiž narazil na mnohem originálnější zlatou žílu.

Kauza lidovky

Jako vůbec první u nás Jaroslav Hutka pochopil, že tím, čím jsou pro americké písničkáře stará blues z delty Mississippi a lidovky z Apalačských hor, jsou pro českého tvůrce naše lidové písničky. Ty sice byly v padesátých letech naprosto devalvovány obehříváním pokleslými svazáckými orchestry a hraním v rádiu od rána do večera, Hutka ale objevil krásu úplně jiné sféry folklorního odkazu, totiž moravských balad ve

sbírce Františka Sušila. Začal je hrát už na konci šedesátých let – a byl to úspěch, čemuž šel Hutka svým vkladem upravovatele značně naproti. Jeho úpravy, samozřejmě pro akustickou kytaru (respektive dvě, tou druhou už byla podle možnosti virtuózní sólová kytara kamaráda z Blue Effectu Radima Hladíka), byly k posluchačům velmi vstřícné, předem počítaly s pasážemi pro sborový zpěv (nejčastěji v modelu „zvolání a odpověď“, který je obvyklý v lidových hudbách napříč kontinenty, včetně např. blues) a hlavně promlouvaly současným jazykem. Veškeré nářeční tvary totiž Hutka odstranil ve jménu sdělnosti k svému mladému folkovému publiku, což zabralo.

Část hudební kritiky a nejružnějších muzikologů ale nemohla zejména po vydání obou alb přijít Hutkovi na jméno. Jeho verze považovali bezmála za znešvácení folkloru, aniž by si uvědomovali, že principem lidové hudby vždy byly úpravy, přejímání a přivlastňování, jehož součástí bylo vždy hovořit tím jazykem, kterým mluví momentální interpret ke svým momentálním posluchačům. Co si, čemu bychom dnes řekli mediální přestřelka, se odehrávalo na stránkách několika čísel časopisu Melodie a vlastně se jednalo o jedinou opravdu zásadní odbornou „kauzu“, jakou historicky česká hudební publicistika zná.

Přitvrzení

Polovina sedmdesátých let byla na jednu stranu skutečně zlatou érou

Foto: archiv nakladatelství Galén

průhledně jinotajná Havlíčku, Havle.

Reakce komunistů na chartistické hnutí byla tvrdá a její hlavní součástí byla takzvaná akce Asanace v roce 1978. Ta měla za cíl vypudit všemi prostředky ty nejnebezpečnější „nepřátele socialistického zřízení“ do zahraničí. Státní bezpečnost k tomu využívala nejrůznější druhy a stupně hrubého vydírání.

Jaroslav Hutka byl jedním z těch, kteří odešli do exilu. Konkrétně do Holandska, kde v následujících letech tu a tam vydával nahrávky. (Právě zde krátce po příjezdu vznikla slavná satira Na Pražském hradě s refrénem, v němž Hutka zveršoval jména momentálně zavřených signatářů Charty: „Sedí ve vězení Dienstbier a Šabata, / Lederer, Havel a Bednářová Ota, / inženýr Petr Uhl, manželé Němcovi, / Běliková, Malý, Benda

Šafránovské folkové scény, na straně druhé režim neustále utahoval šrouby a doba spěla k Chartě 77. Tu Hutka samozřejmě nemohl nepodepsat, což znamenalo, že se hledáček Státní bezpečnosti, v němž byl už dávno předtím, ještě víc zaměřil na jeho aktivity i soukromí. Kromě zničení zmíněného alba Šafránu byl Hutka také nařčen z nedovoleného podnikání (což byla typická klička komunistů, když potřebovali dostat někoho, na koho jinak nemohli – podobným způsobem byla o pár let později zlikvidována Jazzová sekce).

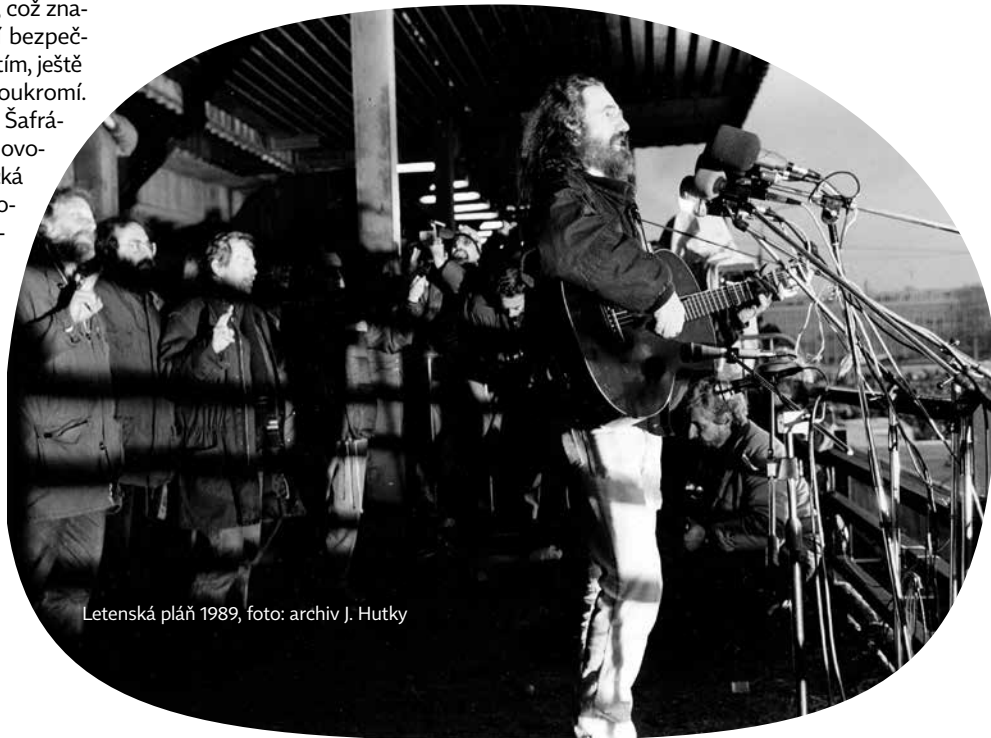
Ačkoli bylo Hutkovi znemožněno veřejné působení, neznamenalo to, že jeho fanoušci přišli o možnost jej slyšet – jen museli risknout účast na akcích v podstatě undergroundových. Hutkova tvorba se také posunula k písničkám, které si už nebraly servítky, jako byla

a dál, kdo ví.“) Tu a tam koncertoval, ale vzhledem ke své jasné dosavadní orientaci na české publikum neměl příliš šancí svoji kariéru v zahraničí rozvinout.

Stále ve střehu

Do Čech se Jaroslav Hutka vrátil mezi vůbec prvními, už 29. listopadu 1989. Rovnou z letiště, na němž musel dlouho čekat, aby byl coby ještě velmi nedávno nepohodlný vpuštěn do vlasti, jel na tribunu velké demonstrace na Letné, kde zazpíval svoji starou písničku pojmenovanou Náměšť. Ta měla být původně hymnou neuskutečněného folkového festivalu v Náměšti na Hané, který v roce 1973 rozehnala Státní bezpečnost, a místo toho se po řadě let stala neoficiální hymnou sametové revoluce.

První měsíce po návratu byl Jaroslav Hutka jednou z ikon, které neměly problém vyprodat jakýkoli sál, postupem času se ale vkus většinového publika začal přesouvat ke komerčnějším žánrům. Přesněji řečeno – vracet se k nim, neboť folkové písničkářství je vždy a všude spíš specializovaný intelektuální a do jisté míry elitní klub, masovou záležitostí se stává jen ve společensky a politicky vypjatých chvílích.

Letenská pláž 1989, foto: archiv J. Hutky

Jaroslav Hutka se ale dokázal dokonale přizpůsobit. Začal opět koncertovat v klubech a stal se vlastně průkopníkem nezávislého vydávání nahrávek. Založil si vlastní edici Samopal, ve které si na vypálených CD s ručně vyráběnými obaly (připomeňme, že má výtvarné školení a po celý život se okrajově věnoval grafické tvorbě) ve vlastní režii vydal naprostou většinu svojí archivní tvorby. Čas od času mu nahrávky vydávala i „kamenná“ vydavatelství – jakmile se folkové hudbě začalo věnovat pražské nakladatelství Galén, získal Jaroslav Hutka domovský přístav pro všechny svoje projekty, vedle hudebních alb se starou i novou tvorbou také literární, včetně pětidílných sebraných spisů.

I po návratu z emigrace se Jaroslav Hutka vždy profiloval nejen umělecky, ale i občansky, angažoval se v několika politických stranách a hnutích, dokonce kandidoval ve volbách. Byl tváří televizních pořadů poukazujících na zločiny

komonismu. A v neposlední řadě dokázal být i velmi osobní. V písni Udavač z Těšína (2007) kritizoval minulost písničkáře Jaromíra Nohavici, který nebyl schopný či ochoten nijak výmluvně reflektovat svoji spolupráci se Státní bezpečností.

Podobný případ nastal o deset let později, kdy prezident Zeman (ostatně také adresát Hutkových otevřeně posměšných písní) hodlal prosadit do etické komise, udělující osvědčení účastníkům protikomunistického odboje, svého blízkého přítele a podporovatele Karla Srpa. Neboli muže velmi sporné minulosti, který sice vedl Jazzovou sekci a po procesu s ní šel nevyvratitelně do vězení, ale zároveň byl neméně prokazatelně v letech 1979–1982 agentem Státní bezpečnosti. Na to Jaroslav Hutka poukázal a důsledkem byly vleklé soudy, ve kterých samozřejmě Karel Srp neměl šanci.

Jaroslav Hutkovi je 77 let, ale jistě zdaleka není v cílové rovině své kariéry. Jeho věrní posluchači jej stále vítají po celé republice, je v pozici žijícího klasika, navíc stále tvořícího. Jeho nové písně jsou psány podle klasických hutkovských muštrů, ale zabývají se horkými aktualitami, komentují je a jasné naznačují autorův pohled na ně – ostatně jedno z posledních Hutkových alb se jmenuje Putnova kulka. ☒

Principem lidové hudby vždy byly úpravy, přejímání a přivlastňování, jehož součástí bylo vždy hovořit tím jazykem, kterým mluví momentální interpret ke svým momentálním posluchačům.

Foto: archiv nakladatelství Galén

